

## Marko Hudnik

### Falzifikat

Zapisal naj bi si drobec izmišljenega pogovora, samo nekaj stavkov, vprašanje in odgovor, mogoče vprašanje in protivprašanje. Pa se ne mudi, nič strahu, ne bo mi ušlo iz spomina, kakor mi sicer že uhaja skoraj vse. Mislim pa, da pomnjenje samo ne bi smelo biti problem. Da si si le na jasnem, kaj in kako se je zgodilo, da stvari ne vidiš podvojeno. Da jih znaš povezati s čim svojim, s tem, kaj si in kako si, pa naj prihaja iz česa klavrnega, iz sovraštva ali iz strahu. — Tisti drobec, dvoje mnenj o stvari. Kakšno presenečenje v odgovoru! Pustimo to za pozneje. Ko je sinoči pozvonila Anita — plaho, že po tem sem uganil, kdo stoji pred vrati — je bilo drugega TV dnevnika že konec. Vika se je že prej umaknila v svojo rezidenco, v nekdanjo otroško sobo. Anita je takoj uganila mojo zadrego, začela se je obotavljati, ne bo naju zdaj motila, drugič bo prišla in nama vse povedala. Vseeno se je pustila zvleči noter: ni skrivala, da ji gre spet za nohte, mora spregovoriti par besed z normalnimi ljudmi. Ali lahko tu — v dnevni sobi — kadi? Nalil sem ji nekaj Vikine črnine, sebi sem spričo nje dolil še čaja, za primer, če bi prišlo do zdravic. Dovolj domača sva si, da lahko spričo nje pijem, kar me je volja. Hotel sem ji to pokazati in tako je tudi razumela.

Nič skrbi, da bi mi ob njej bilo dolgčas. Držala se je — v glavnem — treh ali štirih tem. Ta hip je prišla z vlakom iz mesta, spremljala je neko gospo, skupno znanko, ki je imela tam opravek. Tudi pred dnevi je bila tam, takrat pa kar sama, na boljšem sejmu. — Zdaj je prišla na dan s čisto svežo domislico: začela bo sestavljati slovarček popačenk. Naslov je že izbran: Gorenjščina za Gorenjce. Naj mi ne pride na misel, da bi si njeno idejo prisvojil. Mimogrede mi je servirala tri take besede, niti ene si nisem zapomnil. Vsako posebej je vpletla v anekdoto, v spominski utrinek. Eden izmed tistih izrazov je pomenil — vem, to sem si zapomnil — izogibališče na gozdni — rovtarski — cesti. Njena tukajšnja prijateljica je na takem kraju doživela nesrečo, zdaj se bo brez lastne krivde za nedoločen čas morala prevažati v invalidskem vozičku, pa tudi roke...

V avtu so bile menda same ženske, ustavile so na takem kraju, ne da bi takoj izstopile, udrlo se je —. Nita ni znala povedati, kako globoko so se valile. So jih ustavila drevesa? Zato pa mi je nazorno pokazala, kakšna je zdaj prijateljčina roka. (Nekoč je nastopala na odru našega teatra, zakaj je to opustila — namreč Anita?) Že leta vztraja na tem, naj bi jo po novem klicali brez začetnega A, torej kar Nita. Nita, Ni-ta. Zastavlja nam vprašanje o svoji lastni pravšnjosti in istovetnosti. Vsak hip lahko uganem, da si take besede sproti prevaja iz nemščine: tam se je navzela teh pojmov. Ni-ta. Katera potemtakem? Kadar se smeje, mi kaže profil. Njenega smeha ne bi znal opisati. Mogoče je, ko je tako dvignila brado in pogledala vstran, opazila kartico, ki jo je poslala z Ibize? Ne še. Kartica je seveda na vidnem mestu, pod steklom majave cenene kredence iz šestdesetih let, vendar ji zdaj (Niti: torej ne-tej?) roji po glavi nekaj drugega: tista zbirka germanizmov. Njen smeh je pristen, mogoče prav zato, ker je hudoben. Ve, da ji tu pri nas česa takega ne bi natisnili, preveč očitno bi postalo, da smo pravzaprav... — Zato pa je ni strah, da ne bi našla kupcev za svojo knjigo v Zvezni republiki. Izdala jo bo tam, v Frankfurtu, v samozaložbi.

Nagica na njeni karti je bronaste polti, vidimo jo v hrbet, seveda pa se ozira čez ramo. Roke ima privzdignjene, ker drži nad glavo velikanski palmov list. To je seveda parodija, tako nosijo Polinezijci svoje čolne, Ibiza naj bi torej vzbujala asociacije na še bolj eksotične kraje. Zdaj jo je torej opazila. Videla jo je že prej, takoj, ko je vstopila, vendar ni mogla verjeti lastnim očem. Kako je mogoče, da je to prišlo na najin naslov? Za naju je kupila razglednico z **zemljevidom** tistega otoka, **to je resnično** namenila nekemu moškemu. Ni pomembno, kateremu: tudi če bi slišal ime, mi ne bi ničesar povedalo. — Kako je lahko prišlo do tako bedaste zamenjave? Bedaste — ne samo zato, ker naju je zdaj po nepotrebnem užalila, pač pa tudi zaradi tega, ker bo zdaj izostal želeni učinek... pri tistem tipu. Ker mi še vedno ni verjela, sem ji dal kartico v roko. Obrnila jo je in z dlanjo taktno zakrila tekst sporočila, zanimal jo je samo naslov. Je mar pozabila na okoliščino, da je sama to pisala? Ne, to ne, pač pa se ji zdi mogoče, da nam je to karto pisal nekdo drug: če je lahko prišlo do te zamenjave, je mogoče takorekoč vse. Bilo je očitno, da ji je res hudo. Ji je Vika mogoče zamerila? Je mogoče zato ni ven? — Ne: Vika se je že ves večer obupno slabo počutila, takoj po mojem prihodu iz službe je šla v svojo sobo. To sem ji lahko povedal prepričljivo. Sama pa je medtem že našla dodatno razlago. Kriva je polna luna. Tudi ona (Nita) ima v teh dneh podobne težave.

Tisti moški je torej dobil razglednico z zemljevidom, bogve, kaj si je mislil. Kako deluje na moškega, če prejme kartico z zemljevidom zloglasnega otoka? Ji lahko jaz to povem? O tem, kaj je po-

čenjala tam na Ibizi, niti besedice, govorila je samo o početju drugih. Vsi so bili mlajši od nje, vključno z njenim spremljevalcem. (Na Ibizo jo je peljal nečak, vskočila je namesto njegovega prijatelja, ta je bil službeno zadržan.) — Dan so začenjali enkrat proti večeru, nekako ob tej uri. Potem se selijo iz lokala v lokal, vedno imajo kje odprto, vse je preračunano tako, da lahko ves čas kje zapravljaš, da pa se osebe lahko vseeno spočije. Iz zadnjega **diska** — nekateri so odprti celo zjutraj in dopoldne — odhajajo nekateri naravnost na plažo, tam potem spijo na soncu vse do večera. Prava norišnica: povsod lahko pod roko kupiš mamila, vsi so bolj ali manj drogirani. Omenil sem, da sem pri nas videl nekaj podobnega, **mogoče** brez mamil, Eros-center v Zeleni laguni. Tudi tam je bilo vse preračunano na množice zabave željnih, plesišča so v več ravninah, mislim pa, da se je to že uneslo, da je že prešlo. Bilo je prav tako velikansko — in kaj? — prešlo je, mislim, da je to že zgodovina.

Ne, na Ibizi je vse to še v polnem **jeku**. Centrov, kakršnega sem videl v Laguni, je tam več, cela vrsta. Videl sem lahko, da me ne zavrača iz snobizma: moja izkušnja kratko in malo ni enaka njeni. Ne gre samo za vprašanje formata, važno je, ali si ti sam tak, da te dogajanje ponese s sabo. Ona se je v Ibizi pravzaprav dolgočasila. Boljši sejem — boljši sejem je bil končno tudi nekaj. Prodala je skoraj vse stare **cote**, kar jih je prinesla s sabo. (Te **cote** je zapela, drugi zlog za terco niže od prvega.) Bolj kot na poslovni uspeh je ponosna na komunikativnost. Še vedno zna biti taka kot nekoč, ves čas blesti, ne da bi pri tem skušala zasenčiti poslušalca. — Gospa, tale barva ne bo šla k vaši polti, je posvarila neko mamico, ki si je nezaupljivo ogledovala njen predlanski negliže. Drugi pasantki, ki je bila v dvomih glede velikosti čevljev, je čez pult pomolila nogavice: ne delajte si problemov, ker nimate nogavic, kar tele si natakните in jih poskusite. — En sam Nitin gib je dovolj, da ti pričara situacijo: videl sem stranko na drugi strani pulta, kako menca, kako ji zadrega plahni spričo Nitine svetovljanske prostodušnosti. — Utrudljivo? Seveda je utrudljivo, ko pa moraš ves čas stati. (Sta — terca navzdol — ti.) Nekateri seveda sedijo kar na pultu in berejo. Tudi v Frankfurtu. Tudi tam imajo nekaj podobnega, le da v večjem stilu, ves dan igrajo na sejmju rock in jazz ansambli, prodajalci kramljajo s strankami in med sabo, jejo in pijejo, kar so si prinesli s seboj, nekateri berejo knjige, vseeno pa s končkom očesa oprezujejo za strankami. Tam (v Frankfurtu) je bil z njo Filip, Filip je bil tam glavni.

V enem samem stavku ga je imenovala dvakrat. Zame je bil do tega trenutka tabu tema. Spričo mene ga dotlej menda sploh še ni omenila, vedela pa je, da poznam to štorijo, saj jo je že takrat povedala Viki in je pri tem ni zavezala k molčečnosti. V resnici so mi ostali v spominu samo obrisi. Iz takih in drugačnih ne čisto

povezanih Nitinih izjav je Vika bolj ali manj uganila, da so bile na delu trde droge, Vika pa je, kot ji je tudi podobno, ravnala tako, kot da so meni vse njene informacije a priori dostopne: marsikaj sem moral kar uganiti brez odvečnih besed. Dejstvo, da se Nitina bolniška vleče iz leta v leto, si je bilo treba tako ali drugače pojasniti. Veliko nama je govorila o svoji tamkajšnji terapijki, tudi o svojih motnjah, nikoli pa o njihovem začetku. Po drugi plati pa sem vedno jemal kot danost, da Nita ni zmožna govoriti o tem, kaj se je zgodilo s Filipom. Slišal sem za podobne primere, navadno se je začelo tako, da se je mladostnik na vsem lepem odtujil staršem. Tu ni šlo za starše, šlo je samo za mater. Filip z očetom ni imel stikov. Anita si ga je po ločitvi povsem prisvojila in ga potem tudi dokončno izgubila. Kar zadeva mene, sem ga videl enkrat samkrat — na vlaku — ne da bi z njim naravnost kaj spregovoril. Nisem drezal vanj. Zdel se je malce zapet, Anita je čisto prostodušno dala na znanje, da ga slovenščine ni naučila, doma govorita samo nemško, da bi mu zato šlo lažje v šoli. Druge gastarbajterske mamice pač svojih sinov niso mogle naučiti tako pravilne nemščine! Torej sem na vlaku govoril samo z njo, Filip pa je vlekel na ušesa, kar sva gobezdala o tamkajšnjih pisateljih, o Böllu in o Grassu, človek je dobil vtis, da slednjega osebno pozna. Zares se ne spominjam, kakšen je bil fantek, sedemletnik, ki se je stiskal na sedežu k Anitinemu ramenu. Je tiščal v pesti kak majhen avtomobilček? Menda se mi je zdel miren, lepo vzgojen. Anita takrat še ni bila Nita. Poskusil sem se pogovarjati z njo tudi o Anderschu, pravzaprav pa le o Günterju Andersu: takrat še nisem vedel, da sta to dve različni osebi, pacifistični pisatelj in neakademski filozof. Anita mi ni mogla pojasniti, da ima eden na koncu »s«, drugi »sch«: na srečo ni poznala ne enega ne drugega.

Videl sem, zdaj, kako je Nita ponosna na Filipovo komunikativnost, bolj kot na svojo lastno. Izkazal se je kot dober trgovec, tam v Frankfurtu. (Tudi to, kako pravijo tam boljšemu sejmu, sem pozabil). Ni bil iz njihove jate, pa vendar jih je znal nagovoriti — Turke, Italijane, naše južnjake, jih očarati z novo nemško priljubljenostjo. Z mladostniško samozavestjo. Gotovo jih je prepričal, da prodaja samo pristno meščansko robo. Samo nekaj Nitinih grimas, pogledov in nonšalantnih gibov je bilo treba, in že je zaživela celotna situacija. Nisem je kajpak vprašal, ali je Filip takrat že začel z mamili. Sprejemal sem, kar mi je dajala sama od sebe. Kar sem pravkar opisal, je bilo menda kar vse. Še vedno se je smejala, mi kazala profil z velikim modernim uhanom, koketirala z nečim, kar je lebdelo pred njo v zraku, morda z množico glav, ki jih lahko slutiš v somraku parterja?

Ko je odšla, se je Vika vendarle prikazala — vsa potoglava od zaspanosti. Samo toliko, da me je lahko vprašala, ali je bilo kaj zamere, ker se je prej potuhnila. Rekel sem, da ne. Nasprotno, Nita se je bala najine zamere, ker nama je z Ibize poslala tako idiotsko kartico.

— Ah kaj, — je rekla Vika. — Mislila je, da te mogoče zato ni ven, — sem rekel. — Potem pa se je zadovoljila z razlago, da se slabo počutiš. — Saj se res.

Pozneje sem ugasnil luč v dnevni sobi, odprl vrata na balkon in dvignil rolete. Rad bi še malo potelovadil, se nadihal svežega zraka. Za hip sem stopil ven. Res je polna luna, sem si rekel, — videl sem jo visoko zgoraj za kopreno iz cirusov. Potem me je obsedlo tisto, »kar bi si bilo treba zapisati« — če naj naslednji dan — končno — zastavim novo zgodbo. Vprašanje in odgovor — drugo nekako mimo prvega, na tipično brezskrbni način. Ne eno ne drugo ni bilo moje, prav zagotovo ni izviralo iz mene, tudi ne iz Nite. Nita je bila kvečjemu posrednica, prinašalka. Vprašanje je bilo nabito z uporniško začudenostjo: Le kako je mogoče — namreč to, da se vse tako ujema. Vse je tako neverjetno podobno resničnemu svetu. Ne sem in tja kaj, pač pa v vseh nadrobnostih. Lahko bi tudi kar poletel z balkona, tudi spodaj, kamorkoli bi stopil, karkoli bi pogledal, karkoli bi otipal ali vzel v misel — eno samo ujemanje. Drevesa in listje, vsa ta zmeda senc in polsenc, Polajnarjev travnik z milijoni od slane osmojenih bilk, parkirni prostor z avtomobili. Lahko bi si jih zapisoval, vse te detajle, kot kak norec, nikoli ne bi prišel do konca. Vse isto — tja dol do korpuskulov, ki jim po definiciji ni mogoče določiti hkratne lege in hitrosti. In vendar, povsod so, isti, kot v resnici! Odgovor na to začudenje je malce nenavaden. »Hudič je velik umetnik, popoln verist.« — Tisti, od kogar izvira ta misel, je menil, da je prvotni svet zgubljen. To, kar je pred mano, je bleščeč ponaredek. Avtor posnetka seveda ni dobri Bog, pač pa nečisti duh. Kot soustvarjalec? Seveda, vendar je to zaobseženo v dejstvu, da imamo pač ponaredek. — Misel pa vrta naprej, prišepetuje domnevo, da gre tudi pri ponaredku samo za soavtorstvo: božji prst je povsod zraven, torej je tudi tu. Nikakor ni mogoče ugotoviti, ali je to dobro znamenje. To je seveda Filipova misel, pripravljen sem ji slediti skozi vse vrtoglave vijuge. Sprašujem se, ali ni bil tudi Filip kdaj prej na Ibizi z materjo. Tudi to bi sodilo v inventar dejstev. Kar vidim ga na plaži, obrnjeni proti otočku Formentera in dalje proti obalam Kabilije, fant pa ne gleda tja v daljavo, pač pa sloni na komolcu, napol se je obrnil k Aniti in tako ji reče tisti dve besedi. Perfekten falzifikat. Tako, v nekakšni slovenščini. Nicht war? Ona se mu še kar razumevajoče smehlja, pa se ji niti ne sanja, kaj bi ji rad dopovedal. — Še vedno sem obseden od potrebe, da bi vse to inventariziral, da bi si zapisal vse te koincidence. Vse je tu takó, kot bi bilo resnično. Zadošča pa, da izrečem — zapišem — eno samo neresnico, eno samo približnost, in vse se v hipu razdre. Recimo: »Jaz sem Filipov oče. Moški, ki pripoveduje to zgodbo, je nekoč pred časom živel z Anito.« To je seveda preveč grobo. Zadoščalo bi kaj neskončno bolj blagega. Ne vem še, katero laž bi si izbral v ta namen.